

Scoren op goede hygiëne

Theo Lam: 'Er bestaat helaas geen meetertje dat de infectiedruk aangeeft'

Volgens de GD heeft jaarlijks dertig procent van de melkkoeien problemen met uiergezondheid. Beperking van de infectiedruk is een manier om dit te verbeteren. De beste maatstaf voor de infectiedruk van kiemen uit de omgeving is volgens het UGCN de hygiënescore.

Mastitis kost jaarlijks gemiddeld 140 euro per koe, ofwel ruim elfduizend euro voor een bedrijf met tachtig melkkoeien. Dat blijkt uit cijfers van de Gezondheidsdienst voor Dieren (GD). Het verlagen van de infectiedruk – de trefkans op ziekte – is een van de mogelijkheden om deze kosten te drukken. 'Zeker bij de melk- en veeprijzen van afgelopen jaar loopt de schade op. De infectiedruk zoals die er op dit moment voor staat op veel bedrijven, baart mij zorgen', zegt Theo Lam, projectleider van het Uiergezondheidscentrum Nederland (UGCN). 'Er blijven te veel hoogcelgaldieren lopen, die de andere dieren kunnen besmetten. Daarnaast is er natuurlijk de infectiedruk vanuit de omgeving. Daarvoor bestaat helaas geen meetertje waarop je kunt aflezen hoe hoog die infectiedruk ligt, maar veehouders kunnen wel een indruk krijgen via de hygiënescorekaart. De hygiëne van koeien heeft een directe relatie met de uiergezondheid.' Met behulp van foto's van de uier, de dijen en de ondervoet van de koe is het mogelijk een score te bepalen (zie kader).

Besmet dier afvoeren

Mastitisverwekkers zijn in te delen in koegebonden en omgevingsgebonden bacteriën. Koegebonden bacteriën leveren problemen op tijdens het melken, omgevingsgebonden bacteriën kunnen dat op elk willekeurig moment doen. 'De infectiedruk van omgevingsgebonden bacteriën is lager naarmate de score voor hygiëne gunstiger is. Maatregelen

om de hygiëne te bevorderen zijn het vaker reinigen van ligbedden en voetpaden, het toevoegen van structuur aan het rantsoen en het zorgen voor een lagere stalbezetting', vertelt Lam. Bij koegebonden bacteriën (zoals *Staphylococcus aureus*) is het verstandig om chronisch besmette dieren tijdig af te voeren. 'Een dier dat je eindeloos blijft behandelen, zal waarschijnlijk toch niet opknappen en vormt bovendien een bron van besmetting voor haar koppelingen. Infectiedruk is ook tegen te gaan door te dippen, met handschoenen te melken of besmette koeien als laatste te melken, maar de afvoer van een chronisch besmet dier is het best.' Ynte Hein Schukken, onderzoeker aan de Cornell University in New York, deelt de adviezen van Lam. Volgens hem komt beperking van de infectiedruk met koegebonden bacteriën neer op het bekende vijfpuntenplan: adequaat behandelen van mastitis, adequaat droogzetten, dippen of sprayen, adequaat melken en voorbehandelen en afvoeren van chronische gevallen. Hij meent dat er een minder strakke scheidslijn bestaat tussen koe- en omgevingsgebonden mastitisverwekkers dan men tot nu toe heeft gedacht. 'Er is een grijs gebied. Het is niet zo dat *Streptococcus uberis* alleen maar via de omgeving wordt overgedragen, of *Staphylococcus aureus* alleen maar via het melken. Wat veehouders nog wel eens over het hoofd zien, is het risico van uitscheiders binnen het koppel. Wie deze dieren – dus ook die met *Staphylococcus*

uberis – niet separeert, neemt het risico dat ze andere dieren infecteren.'

Barometer uiergezondheid

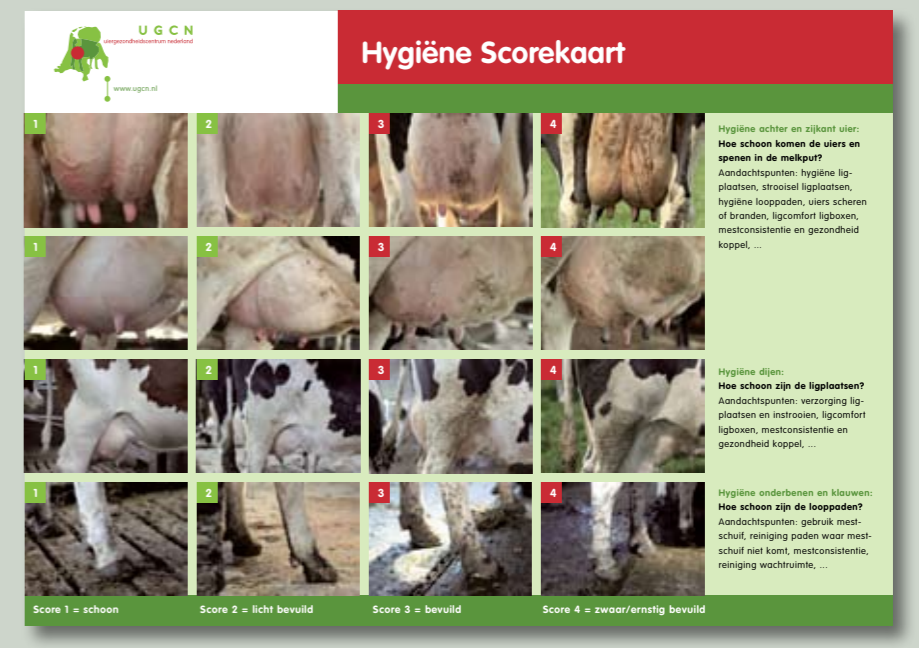
Een opkomend probleem op grote bedrijven is volgens Schukken de mycoplasma-mastitis. 'Deze mastitisvorm komt in Nederland nog weinig voor, maar in Amerika des te meer. Onder bedrijven met vijfhonderd koeien of meer heeft tien procent van de bedrijven een besmetting, op bedrijven met minder

Goede hygiëne verlaagt infectiedruk

Hygiënescorekaart

Op schone koeien zijn minder bacteriën aanwezig die een uierontsteking kunnen veroorzaken. Op de UGCN-scorekaart is door middel van foto's de hygiëne van koeien in categorieën ingedeeld. De scorekaart op de achterkant is geschikt om in de stal het koppel op hygiëne te beoordelen. Bedrijven waarbij de dieren een score 3 of 4 hebben, hebben een verhoogd risico op mastitis. Uit Amerikaans onderzoek blijkt dat bij elke punt lagere hygiënescore ook het tankmelkcelgetal 40.000 tot 50.000 cellen per ml lager ligt. Op bedrijven met een celgetal boven 250.000 cellen per ml lopen vijf keer meer koeien met score 4 dan op bedrijven met een celgetal onder de 150.000.

dan honderd koeien is dat één procent. Voor grote bedrijven is het moeilijker om een infectie te onderdrukken. Er stromen continu veel nieuwe dieren in die nieuwe kiemen met zich meedragen.' Een in Amerika veel toegepaste methode om nieuwe indringers op te sporen is het bacteriologisch onderzoek op tankmelk. Sinds kort behoort deze aanpak ook in Nederland en Vlaanderen tot de mogelijkheden. De GD onderzoekt in dit bestrijdingsprogramma jaarlijks tien keer het tankmonster op vier mastitisverwekkers. Maar daar zit mycoplasma nog niet bij. 'Het tankmelkonderzoek werkt als een soort barometer', stelt Otlis Sampimon, uiergezondheidsspecialist bij de GD. 'Een bedrijf dat bijvoorbeeld koeien aankoopt, zoals nu vaker gebeurt na de bouw van extra stalruimte, haalt ongemerkt nieuwe ziekteverwekkers naar de stal. De veehouder ziet het celgetal bijvoorbeeld stijgen van 150.000 cellen

naar 180.000, maar wijt dit voor een groot deel aan de verschuiving van aandacht tijdens de bouw. Na verloop van tijd stuurt hij een melkmonster in voor bacteriologisch onderzoek en blijkt er een infectie met de koegebonden en zeer besmettelijke *Streptococcus agalactiae* te zijn. Met een tankmelkonderzoek zou dit bij de eerste koe al zijn aangevonden en had de veehouder overdracht kunnen vermijden, oftewel de infectiedruk kunnen verlagen.' Otlis Sampimon stelt dat de tankmelkuitslag een goed beeld geeft van de infectiedruk. 'Volgens recente data uit UGCN-onderzoek is er een sterk verband tussen de gevonden kiemen in het bacteriologisch onderzoek en de gevonden kiemen uit tankmelk. Voor bijvoorbeeld *Staphylococcus aureus* is dat zeer zelden onderzocht.'

Mastitis uitbannen is illusie

Volgens de GD heeft dertig procent van alle melkkoeien jaarlijks problemen

met de uiergezondheid. In augustus is een buitengewone piek in het aandeel tanken met een celgetal hoger dan 400.000 cellen geconstateerd (10 procent ten opzichte van 4,5 procent in april). Sampimon: 'Dat heeft meerdere oorzaken, zoals het vochtige weer, maar het komt ook doordat de veehouder andere prioriteiten stelt, zoals de bouw van stallen.' Volgens Schukken is het mastitisprobleem niet op te lossen. 'Wie dat wil, moet bloemkolen gaan houden', zegt hij veelbetekenend. Ook Theo Lam noemt het een illusie, maar het beheersbaar houden is wel mogelijk. 'Een goede norm is niet meer dan 10 procent verhoogde dieren bij de mpr. Een optimaal bedrijf werkt met strakke protocollen in het geval er verschillende melkers melken, is alert met het uitvoeren van bacteriologisch onderzoek en is continu kien op hygiëne.'

Tijmen van Zessen